
Književna poročila

nedelja samo sedmi, Gospodov dan, in v tej zvezi jo je nemogoče rabiti, in mladi čitatelj, ki ne vé, da je v hrvaščini nedelja slovenski teden, ne bo imel nikake predstave. — «— ludemu kraljeviču Marku» piše pisatelj. Vprašal sem dečka, ki je to prečital: «Kako bi se lahko rešlo namesto «ludemu»? — «Modremu», mi je odgovoril. Vidite, skoraj bi bil zadel pravo, da ni povedal ravno narobe! Takih in enakih mest, prisiljenih slik, nepesniških primer, hrvaštizmov se nahaja v knjigi na vsaki strani. Tam pa, kjer je ostal pisatelj zvest originalu, se je prav postavil, in zato so zgodbe kraljeviča Marka lepo in branja vredno berilo tudi za deco, ako ...

C. Golar.

Florijan Golar: Kmečke povesti. Druga pomnožena izdaja. V Ljubljani 1924. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Str. 195.

Cvetko Golar: Pastirjeva nevesta. Povesti in romance. Ljubljana 1923. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Str. 147.

Zmeda in mrak sta ovila našo dobo, ki nalikuje zdaj onim vseмирskim meglam, iz katerih se porajajo ozvezdja novih solnc. Toda ni nam še usojeno, da bi že prerastli dušeče oblačje, ki skriva v sebi možnost novih življenj, morda pa tudi možnost popolnega razsula. Vsekakor pa je mučno iskanje izraz sedanjega človeka, čigar znova obujeno faustovstvo se najverneje zrcali iz umetnosti. Vzrok, da današnji leposlovni in umetniški proizvodi vobče vzbujajo vtis negativnosti, ki ima kajpak včasih na sebi črte ženijalnih videnj, tiči baš v tem, da je človek izgubil ravnovesje, odtod pa tudi totaliteto doživljanja in mir distančnosti do doživetij in doživljanjev. Distančnost, objektivnost in nazornost — ta je dana le onim, ki so se ali že povzpeli na višine samote nad kalnost in temo subjektivnega gledanja in doživljanja, ali pa onim, ki v njih že od prvega začetka prevladuje zdravje, natura, solnčnost in to tolikanj, da trdnih temeljev zemljanstva ne more omajati nikako bolešno ostroumje ali pa zanikovalno-miselno razsekavanje. Tak zdrav in solnčen zemljan je Cvetko Golar, čigar beseda ni samo vedra in sveža «pesem polj in travnikov», temveč je mnogo globlja, kot bi na prvi hip mislil. Nje tehtnost, nje pomembnost in važnost moremo stoprav šele mi spoznati, ki smo tako daleč od onega zemeljstva, ki je edina možnost za ozdravitev.

«Kmečke povesti» — zdaj že v drugi, obsežnejši izdaji — so ena najprikopnejših knjig našega slovstva. Močan pesnik nam govori iz nje, pesnik v onem pravem pomenu besede, ki zna preliti dušo človeka z dušo živali in rastlin, misel in čuvstvo poenotiti, poduhoviti naravo in vtelesiti duha v visoko ubranost zmago vite plemenitosti in čiste sproščenosti. «Pastirska ljubezen» (str. 90.) je tako dragocena umetnina, kakršnih najdeš malo. Skrajno tihe, pa bleščeče pesmi mladega življenja, ki jo doživljata pastirčeka Janezek in Metka, ne morem pri-merjati niti Daudetovi zgodbi «Zvezde», ki je vendar ena najčistejših in najblažilnejših pastoral svetovne književnosti. Ali pa «Pri Jelenovi maši!» Cvetlice, drevesa, ptice, žuželke, travne in solnčne bilke opravljajo božjo službo Duhu veseljstva v čast.

Ta mistična doživetja so prikazana s toliko intenzivnostjo izraza, da moraš verovati v to ne samo umetniško, temveč življensko resnico o sozlitju duš in vsrkati vase zdravilne sile takih doživetij. V «Katricini in hudiču», «Marjanci» in v «Svetniku» te utegne pri prvem čitanju pozanimati in pozabavati rahla podsmešnost, ki veje tudi iz storij Anatolea Francea, dasi boš pri ponovni poglobitvi v navedene Golarjeve povestice odkril docela slovensko sočutje, ganljivo pri-srčnost in usmiljenje, ki nima nikake umsko-sarkastične primesi.

Književna poročila

Flaubertsko mirna in slogovno sijajna je povest o «Cerkovniku in sveti Barbari», zrastle iz čisto naših tal, in vendar je ta dogodba po svoji obdelavi dobila obliko mojstrovine, ki je izven oklepov časovnosti in krajevnosti: pesem o donkihatstvu in bovarizmu človeškega dejanja in nehanja.

Ob toliki solnčnosti in sinjini, ki je razlita nad temi zgodbami, mi je kar žal za turobnost «Lovca Klemena» in «V leščevju», ki se po svojem realistično psihološkem obrazu dokaj odražata od ostalih.

Pravljica o kraljični, ki, zakleta v kačo, čaka odrešenja, je očitvidno Golarju zelo pri srcu, saj jo je izoblikoval v «Dveh nevestah» z groteskno mračnim koncem in v lirsko pesem v «Pastirjevi nevesti», ki je obenem naslov njegovi drugi zbirki povesti in romanc. Ta najnovejša njegova knjiga vsebuje slične legende in bajke, med katerimi moram posebej omeniti «Kresno noč», «Zamišljeni vir» in «Tri kralje», ki so vse tri vredne, da bi jih pokazali tujcem, ker je v njih razlita domačnost in poetičnost slovenskega čuvstvovanja, tako sorodnega onemu, ki veje iz podobnih del flamskih pesnikov Costerja, Teierlincka in drugih. Škoda pa se mi zdi, da je Golar uvrstil v to zbirko nekaj novelic («Pesnikovo maščevanje», «Gospa Lilija», «Dobri prijatelji»), ki utegnejo kajpada izzvati mnogo zabavnosti, vendar se niso povzpele nad stopnjo podlistkov ter s tem bolj malo sodijo v tako izčiščeno knjigo.

O Golarju bi bilo sploh treba malo več pisati kot doslej. Res, da mu je kritika prisodila in odmerila med lirskimi pesniki dokaj ugledno mesto, toda bojim se, da velja pevec «Pisanega polja» in «Rožnega grma» v prozi še vedno le za pripovednika, ki se ni povzpel preko snovnosti svojih zgodb. In vendar je Golar, ki hodi v našem slovstvu tako samosvojo pot, in ki je navidez milje daleč od stremljenj sedanje književne generacije, ker ni opremljen in obuzdovan z gesli in krilaticami strogih aktualnih filozofskih sestavov, temveč se dá iskreno voditi od samega sebe, vendar je baš Golar oni, ki ima v sebi zdravje in svežost resnične umetniške tvornosti in v čigar preprostih in jasnih povesticah je zapisana globoka, resnična filozofija: beseda o enotnosti vsega stvarstva, ki izžareva v zlitju človeške, živalske in rastlinske duše najvišjo in najčistejšo ubranost.

Miran Jarc.

Melik Anton: Jugoslavija. Zemljepisni pregled. (Konec.)

Enoto širokega gorskega vala iz kristalinskih temeljnih hribin, ki jo meslinjsko-lavantski jarek in Drava delita na manjše oddelke, imenujmo z nemškimi geografi Noriške Alpe! — Nazivanje, ki ga je tuja literatura vpeljala za veliki kotlini na obeh straneh Karavanških Alp (Karnijske Alpe, Karavanke, Zilske Alpe in Obir—Peca) po deželskih imenih, koroškem in kranjskem, je tudi točnejša od Celovške, oziroma Ljubljanske kotline naših geografov in naj torej obvelja tudi pri nas.

Ime «severozapadna hrvaška visočina» hrvaških geografov je brez prave vsebine, pa bi celi tej obsežni pokrajinski enoti bolj pristojalo ime Hrvatski visoki Kras v razliko od Panonskega nizkega Krasa, ki se ob vzhodnem vznožju prvega razprostira od Bihačke preko Karlovške in Bele Krajine. In tako dalje.

Konjiško-rogaški gorski venec tvori razvodje med Savo in Dravo le v vzhodnem delu, dočim ga na zahodu presecajo doline rečic, ki prihajajo z južnega pobočja Pohorja. Na Dravskem polju ne leži osrednja podolžna os najvišje, temveč rob nad samo debrijo Drave. Kranjska kotlina ni nastala pred terciarom; F. Kossmat stavi začetke njenega postanka v čase med srednjim eocenom in srednjim oligocenom. — Ko imamo že omenjenih onih par vasi neosvobojenega